

Tiivistelmä

Tutkin pro gradu-tutkielmassani sanomalehdissä esiintyvää saamelaiskuvaa. Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, minkälaista saamelaiskuvaa sanomalehdet lukijoilleen välittävät. Aineistonani on vuonna 2011 ilmestyneet saamelaisia koskevat sanomalehtitekstit Lapin Kansassa ja Helsingin Sanomissa.

Käytän tutkimusmenetelmänäni diskurssianalyysiä, ja erityisesti representaatioiden tutkimista. Analyysin avulla selvitän miten saamelaisista kirjoitetaan, ja minkälainen representatio heillä on sekä maakunnallisessa että valtakunnallisessa sanomalehdessä. Sanomalehtitekstit olen jakanut aiheen perusteella teemoihin, ja pyrin teemojen avulla selvittämään, minkälaisena toimijana saamelaiset esitetään eri teemoissa. Vuonna 2011 Lapin Kansassa julkaistiin yhteensä 151 saamelaisiin liittyviä sanomalehtitekstejä, Helsingin Sanomissa vuonna 2011 tekstejä oli yhteensä 18.

Tekstien määrän lisäksi lehtien välillä oli eroavaisuuksia saamelaisten representaatiosta. Helsingin Sanomat ylläpiti teksteissään kuvaa aidosta alkuperäiskansasta ja korosti siihen liitettyjä kulttuurisia symboleja, kuten suomalaisuudesta poikkeavaa luontokuvaa. Lapin Kansa taas kuvasi saamelaiset arkisempana, eikä pelännyt ottaa esille myös saamelaisten sisällä olevia eroja.

Aineistostani olen tarkastellut myös toimittajan vaikutusta lehden luomaan saamelaiskuvaan. Molemmissa lehdissä oli selvästi yksi toimittaja, jolla oli eniten saamelaisiin liittyviä tekstejä. Erityisesti Lapin Kansan toimittajan luoma saamelaiskuva vaikuttaa lehden yleiseen saamelaiskuvaan, sillä hänen kirjoittamiinsa tekstejä oli selvästi enemmän kuin muilla ja niitä ilmestyi tasaisesti vuoden ympäri.

Vuoden 2011 sanomalehtikeskustelua väritti ns. lappalaiskeskustelu, joka liittyi vahvasti YK:n alkuperäiskansasopimuksen ratifioimiseen Suomessa. Saamelaisten ääni keskustelussa ei kuulunut, sillä sanomalehtitekstien haastateltuina olivat valtion virkamiehet, poliitikot tai ns. lappalaisliikkeen edustajat, eli itseään alkuperäiskansan jäsenenä pitävät suomalaiset. Lappalaiskeskustelu oli erityisesti Pohjois-Suomeen liittyvä kiista, sillä Helsingin Sanomien teksteissä se ei tullut esille lainkaan. Lapin Kansassa aiheesta käytiin keskustelua niin lehden toimittajien kirjoittamissa teksteissä kuin mielipidepalstallakin.

Teemojen perusteella saamelaisista kirjoitetaan paljon taiteiden ja tapahtumien yhteydessä, kun taas politiikkaan ja tieteeseen liittyviä tekstejä oli vuonna 2011 vähän. Saamelaisten kuvaaminen aktiivisena toimijana vaihtelee myös teemojen välillä.

Aktiivisimpana saamelaiset esitetään taiteiden yhteydessä, kun taas Suomen valtion politiikan teksteissä saamelaiset representoidaan hiljaisena ja passiivisena osapuolena. Saamelaisten sisäisen politiikan uutisoinnissa korostui riitaisuus.

Saamelaiset kuvataan aineistoni perusteella yksipuolisesti. Sanomalehdet eivät aktiivisesti nosta esille saamelaisten kohtaamia ongelmia, ainoastaan henkilökuviin haastatellut saamelaiset ottavat ne esille, mutta lehden toimesta niihin ei tartuta. Tavallisen saamelaisen ääni kuuluu sanomalehtiteksteissä hyvin vähän, sillä monessa saamelaisiin liittyvässä asiassa heitä ei ole haastateltu ollenkaan tai lehdet käyttäät tiettyjä vakiokommentaattoreita.